

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:
РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ОСВІТИ

Студентки 2 курсу, 5М групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

(підпис студента)

Литвин
Наталії
Юріївни

Науковий керівник
док. екон. наук,
доцент

(підпис керівника)

Новікова
Наталя
Леонідівна

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,
доцент

(підпис гаранта)

Дьяченко
Ольга
Володимирівна

Київ 2021

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології

Кафедра публічного управління та адміністрування

Освітній ступінь: магістр

Спеціальність: публічне управління та адміністрування

Спеціалізація: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри

«20» січня 2021 р.

Завдання на випускню кваліфікаційну роботу (проект) студентів

Литвин Наталії Юріївні

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту): «Реалізація державної політики в сфері освіти»

Затверджена наказом ректора від «28» грудня 2020 р. № 3940

2. Строк здачі студентом закінченої роботи (проекту): 22.10.2021
3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Метою випускної кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретичних засад реалізації державної політики в сфері освіти та розробка рекомендацій щодо її вдосконалення в Україні.

Об'єктом дослідження є процес реалізації державної політики в сфері освіти.

Предметом дослідження є теоретичні та прикладні аспекти реалізації державної політики в сфері освіти.

4. Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ОСВІТИ

1.1. Сутність та цілі державної політики в сфері освіти

1.2. Нормативно-правове забезпечення державної політики в сфері освіти України

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

2.1. Сучасний стан формування та реалізації державної політики в сфері освіти в Україні

2.2. Моніторинг та оцінювання результатів діяльності Міністерства освіти і науки України щодо реалізації державної політики в сфері освіти

РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	до 13.11.2020	13.11.2020
2	Затвердження плану та завдання випускної кваліфікаційної роботи	до 20.01.2021	20.01.2021
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	до 16.04.2021	16.04.2021
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	до 14.06.2021	14.06.2021
5	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису третього розділу випускної кваліфікаційної роботи	06.09.2021	06.09.2021
6	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи на кафедрі	до 22.10.2021	22.10.2021
7	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	25.10-05.11.2021	25.10-05.11.2021
8	Зовнішнє рецензування ВКР	08.11-12.11.2021	08.11-12.11.2021
9	Подача роботи завідувачу кафедри	15.11-19.11.2021	15.11-19.11.2021
10	Захист випускної кваліфікаційної роботи	За графіком	За графіком

6. Дата видачі завдання «20» січня 2021 р.

7. Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

(прізвище, ініціали, підпис)

8. Керівник проектної групи (гарант освітньої програми) Дьяченко О.В.

9. Завдання прийняв до виконання студент

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту):
Випускна кваліфікаційна робота Литвин Наталії Юріївни на тему: «Реалізація державної політики в сфері освіти» відповідає темі та носить актуальний характер. Автором опрацьовано значний масив вітчизняних та зарубіжних інформаційних джерел, що дало змогу розкрити сутність заявленої теми.

У першому розділі автором досліджено теоретико-методичні підходи до формування та реалізації державної політики в сфері освіти, розкриваються сутність та цілі державної політики в сфері освіти; нормативно-правове забезпечення державної політики в сфері освіти України.

Другий розділ ВКР присвячено аналізу реалізації державної політики в сфері освіти в Україні.

У третьому розділі запропоновано напрями удосконалення державної політики в сфері освіти України.

Зміст та структура роботи розкривають тему, робота виконана відповідно до вимог та рекомендована до захисту з позитивною оцінкою, а її автор Литвин Наталія Юріївна заслуговує на присвоєння ступеня магістр зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту) _____
(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист Дьяченко Ольга Володимирівна _____
(підпис, дата)

11. Висновок про випускну кваліфікаційну роботу (проект):

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студента _____
(прізвище, ініціали)
може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Керівник проектної групи (гарант освітньої програми): Дьяченко О.В. _____
(підпис)

Завідувач кафедри: Новікова Н.Л. _____
(підпис)

«19» листопада 2021 р.

ЗМІСТ

<u>ВСТУП</u>	3
<u>РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ОСВІТИ</u>	7
1.1. Сутність та цілі державної політики в сфері освіти	7
1.2. Нормативно-правове забезпечення державної політики в сфері освіти України	20
<u>РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ОСВІТИ В УКРАЇНІ</u>	26
2.1. Сучасний стан формування та реалізації державної політики в сфері освіти в Україні	26
2.2. Моніторинг та оцінювання результатів діяльності Міністерства освіти і науки України щодо реалізації державної політики в сфері освіти.....	29
<u>РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ОСВІТИ В УКРАЇНІ</u>	35
<u>ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ</u>	50
<u>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</u>	53

ВСТУП

Актуальність теми роботи. Глобалізація, міжнародна інтеграція, поширення новітніх інформаційно-комунікаційних технологій формують новий вимір людського розвитку. Для України в контексті розбудови суспільства знань освіта стає пріоритетом у боротьбі за забезпечення конкурентоспроможності та соціальної злагоди. Ключові компетенції, які гарантують кар'єрне зростання та соціальний успіх, стають життєво важливими для громадян України. Тому на школу покладається місія створення основи для подальшого поступу особистості, відповідальності за її інтелектуальний, фізичний, емоційний розвиток, формування мотивації та здатності до навчання протягом усього життя.

Зарубіжний досвід підтверджує, що навіть політично, економічно та соціально успішні в процесі децентралізації влади мали великі проблеми. В умовах глибокої політичної, економічної та соціальної кризи цей фактор слід враховувати заздалегідь, щоб запобігти можливим негативним наслідкам децентралізації. У зв'язку з цим має бути забезпечена послідовність у здійсненні цього процесу, зокрема, органи влади зобов'язані забезпечити спроможність народу брати участь в управлінні суспільно-політичними та соціально-економічними процесами в державі: держава повинна посилити функції органів місцевого самоврядування на районному та обласному рівнях, забезпечити ефективність системи обслуговування в органах місцевого самоврядування, підвищити рівень оплати праці працівників місцевого самоврядування, їх освітній та компетентний рівень, запровадити ефективну політику, спрямовану на подолання диспропорцій в економічній та інших сферах розвитку, збільшення бюджетного фінансування та вдосконалення механізму передачі фінансових ресурсів держави на рівень територіальних громад, усунення диспропорцій у розвитку економіко-правових основ у здійсненні децентралізації тощо.

Враховуючи оновлені підходи до діяльності закладів освіти в умовах пандемії, на основі яких здійснюється регулювання суспільних відносин у сфері

освіти, які набули особливого пріоритету. Зміни, які відбуваються в Україні у сфері освіти у 2020–2021 роках, спрямовані на переведення освітніх послуг на якісно новий рівень, що дозволяє мінімізувати різницю між українською та європейською освітніми системами. При цьому Міністерство освіти і науки України зобов'язане зважено підійти до оптимізації всіх етапів освітньої системи з метою зменшення негативних наслідків карантинних обмежень [44].

Суттєві проблеми в контексті державної політики у галузі освіти, становлення сучасної освіти та напрями формування державної освітньої політики розглянуті в працях: Р. Валєєва, І. Колодій, Є. Краснякова, Л. Музики, Л. Наливайко, Н. Протасова, Л. Паращенко, У. Парпан, Л. Прокопенко, Д. Петрашенко, С. Стасюк, В. Тарнавської, Я. Тицьки, І. Хомишин, Н. Шульги, Р. Шокіна та ін.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретичних засад реалізації державної політики в сфері освіти та розробка рекомендацій щодо її вдосконалення в Україні.

Відповідно до мети роботи в дисертації поставлено такі завдання:

дослідити сутність та цілі державної політики в сфері освіти;

вивчити нормативно-правове забезпечення державної політики в сфері освіти України;

проаналізувати сучасний стан формування та реалізації державної політики в сфері освіти в Україні;

охарактеризувати моніторинг та оцінювання результатів діяльності Міністерства освіти і науки України щодо реалізації державної політики в сфері освіти;

обґрунтувати імплементацію світового досвіду реалізації державної політики в сфері освіти в Україні;

розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення реалізації державної політики в сфері освіти України.

Об'єктом дослідження є процес реалізації державної політики в сфері освіти.

Предметом дослідження є теоретичні та прикладні аспекти реалізації державної політики в сфері освіти.

Теоретико-методологічною основою дослідження є діалектичний метод наукового пізнання та загальнонаукові методи: логіко-порівняльний аналіз (для виявлення особливостей державної політики в сфері освіти України в умовах децентралізації); системний аналіз (формування цілісного уявлення про шляхи вдосконалення державної політики в сфері освіти України на регіональному рівні); аналіз і синтез (для визначення поняття «державна політика в сфері освіти»).

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що виокремлено загальні тенденції розвитку змісту державної політики в сфері освіти України в умовах децентралізації, до яких належать: стандартизація змісту освіти, його трансформація на компетентнісний основі; з'ясовано умови успішної реалізації компетентнісної парадигми в освітньому процесі (формулювання в національних документах / навчальних планах компетентнісно орієнтованих цілей; забезпечення інтенсивного професійного розвитку для адаптації до компетентностей; активна підтримка педагогічних інновацій на рівні школи до модернізувати навчальний процес визначення комунікативних стратегій у вирішенні стратегічних завдань); визначено загальні тенденції організації державної політики в сфері освіти України в умовах децентралізації; встановлено загальні тенденції розвитку системи державної політики в сфері освіти України з акцентом на оптимізацію функцій шкільних інспекцій, запровадження шкільного управління в контексті розвитку шкільної автономії.

Практична цінність роботи полягає в наявності теоретичного матеріалу з дослідження, що виключається серед іншого в процесі пошуку інформації за темою, та при систематизації матеріалу наукового напрямку. Дослідження має більш глибокий ступінь аналізу досліджуваної області, засноване на попередніх

дослідженнях вчених, дисертатів і дослідників. Полягає в тому, що узагальнений досвід управління системою освіти в умовах децентралізації, отримані теоретичні та емпіричні дані дозволили зробити висновок про рекомендації, покликані сприяти розвитку Нової української школи з урахуванням сучасних тенденцій у європейському освітньому просторі.

Структура та обсяг роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел з 46 найменувань. Загальний обсяг роботи складає 58 сторінок комп'ютерного тексту, основної частини – 51 сторінок.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження викладено у статті: Литвин Н. Реалізація державної політики в сфері освіти. // Публічне управління та адміністрування в умовах суспільних трансформацій : зб. наук. ст. студ. відп. ред. Н. Л. Новікова. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. – 145 с. (С. 145-147).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ОСВІТИ

1.1. Сутність та цілі державної політики в сфері освіти

Сьогодні у сфері освіти існує три рівні реалізації державної політики: загальнодержавний (Міністерство освіти і науки України (МОН), міністерства та відомства України (БАК); регіональний рівень (управління освіти регіонів України); районного рівня (органи місцевих державних адміністрацій, районні відділи освіти). Як і в радянські часи, відповідальність за забезпечення освіти в Україні розподіляється між різними державними, регіональними та муніципальними структурами. Роль держави полягає у розробці та реалізації національної доктрини розвитку освіти.

Завданням Верховної Ради України є затвердження державної політики у сфері освіти, прийняття та контроль за виконанням законів, що регулюють функціонування цієї галузі. Але фактично роль формування політики у сфері освіти та контролю відповідно до реалізації відбувається Кабінет Міністрів Та Секретаріатом Президента України. Зазначені законом опікуни або батьки, тільки намагаються покрити дефекти у державному забезпеченні шкіл, відповідно до даних Світового банку, сума офіційних і неофіційних платежів досягає 30% державного бюджету на середню освіту [41].

Горизонтальний розподіл повноважень та функцій щодо середньої освіти між різними відомствами залишається невизначеним у Законі України «Про освіту» [16]. Окреме міністерство не може бути монополістом в забезпеченні навчальних послуг, а обов'язки розподілені між кількома відомствами. Міністерство фінансів виділяє місцевій владі гроші на одного студента відповідно до нормативно-правових актів, але подальшу долю цих коштів ніхто не стежить. З переходом на 12-річну освіту та професійну освіту «радить» школам застосовувати окремі класи, але в рамках існуючих нормативів на одного учня з певним фондом заробітної плати зробити це важко.

Типовими є приклади невиконання видатків на освіту, причини яких пов'язані з недосконалістю системи територіально-адміністративного устрою та розподілу влади. Такі «прогалини в бюджеті освіти» виникають через відсутність порозуміння між відділом освіти, районною радою, райдержадміністрацією та органами місцевого самоврядування.

Через недостатню кваліфікацію та відсутність аналітичного супроводу рішень районна рада часто не працює на користь освіти. Іноді обласна адміністрація під тиском центральної влади «примушує» частину коштів, які надходять до обласного бюджету як видатки на освіту, перераховувати на потреби інших галузей, які наразі вважаються пріоритетними. Таким чином, школи позбавлені фінансування, передбаченого держбюджетом. При нинішньому розподілі повноважень велика кількість обов'язків державної та місцевої влади залишається без належних організаційних ресурсів, через високу концентрацію влади в руках центру існують великі прогалини у забезпеченні їх виконання [11].

Розподіл відповідальності в освіті свідчить, що затвердження рішень, створення плану та керування освітнім процесом в Україні в основному зосереджуються на фінансових, юридичних та матеріально-технічних аспектах, а також на відповідальності за зміст освіти та контролю за виконанням планів. Статистичні дані та інформація постійно збираються з регіонів, але вони не обробляються належним чином і не враховуються при прийнятті адміністративних і політичних рішень. Причиною цього може бути відсутність необхідної кваліфікації та знань у працівників центральних, обласних, міських та районних управлінь освіти для створення плану покращення якості освітнього процесу на муніципальному рівні. Плани щодо стратегій та програми регіонального розвитку, інші державні документи та рішення не сформовані в чітких завданнях керівникам та управлінню освіти на рівні міста, області, тому не забезпечується виконання завдань освітньої політики – не розробляються засоби, ресурси, з яких очікувані можуть бути отримані не визначені результати.

У контексті реформування національної системи освіта набуває виняткового значення щодо проблеми результативності загальної середньої освіти задля удосконалення існуючих та впровадження нових механізмів державного управління.

Потреба у формуванні та розвитку понятійно-категоріального апарату будь-якої сфери діяльності чи наукової галузі виникає у зв'язку зі змінами, що відбуваються в політичному, соціально-економічному, культурному житті суспільства. Таким чином, в Україні на початку 90-х рр. XX ст. через докорінні зміни в усіх сферах життя суспільства виникла проблема у формуванні понятійно-категоріального апарату освітньої діяльності, виходячи з національних особливостей країни та з урахуванням змін, що відбуваються в українському суспільстві.

Варто визначитися зі значенням поняття «державна політика у сфері освіти», адже легальну його дефініцію не закріплено. Загалом державна політика – це діяльність органів державної влади з реалізації виробленого політичного курсу та досягнення конкретних політичних цілей [44]. Тобто в узагальненому вигляді сутність державної політики полягає в діяльності спеціально уповноважених на це органів державної влади, у реалізації під час такої діяльності основних політичних завдань держави у визначеній сфері та в досягненні наперед обумовлених політичних цілей. Під час аналізу доктринальних джерел можна дійти висновку, що науковці використовують різні формулювання для позначення поняття «державна політика у сфері освіти» (наприклад, «державна освітня політика», «державна політика в галузі освіти», «національна освітня політика»), які можна вважати синонімічними.

Формулювання організаційно-правових і науково-методологічних засад продукування та функціонування ЗСО МДУ, сутність та зміст поняття «механізм» у суспільствознавстві, в теорії управління організаційними системами, зокрема в управлінні проектами, механізм як стратегічна гра між суб'єктами і центром та управлінні (Г. Мінцберг: координаційні механізми як

основа організаційного розвитку; О. М. Новіков: механізми управління як процедури прийняття управлінських рішень) свідчать про необхідність визначення поняття «механізми державного управління ЗСО» з використанням конструктивістського підходу.

Систематизація теоретичних праць вітчизняних та зарубіжних вчених щодо розуміння сутності, особливостей надає підстави засвідчувати, що механізмом державного управління являється системним-конфігуратором, що проявляється у наступних спостережувальних площинах державного управління:

- як частина організації, яка виступає сполучним елементом;

- як комплекс процедур, правил та законів, що регулюють взаємодію учасників організаційної системи та процедури прийняття управлінських рішень;

- як засіб «перетворення руху» – енергії управління (цілі та енергії функціонерів) в енергію керованої системи.

Формування повноцінного ефективного самоврядування на базовому, районному та обласному рівнях, що передбачає зміну чинної моделі територіальної організації влади, потребує реалізації та апробації на рівні пілотного проекту (прогнозного чи реального), наприклад, в одному з регіонів.

Підставами для вибору території мають бути рівень відповідності кількісних характеристик та організаційних структур освітньої галузі держави та пілотного регіону, а також наявність в регіоні науково-професійних ресурсів, готовність до перманентної трансформації.

Подолання надмірної централізації влади в управлінні освітою суттєво вплине на творчу активність учасників освітнього процесу, сприятиме широкому консенсусу з різними групами щодо вироблення нових підходів до освітньої політики, забезпечить доступність та якість освіти з урахуванням регіональних потреб (наприклад, мовних та національних). культура). На рівні практичної реалізації реформування системи управління доцільно:

забезпечити довгоочікувану автономію вищих закладів освіти, академічну свободу викладачів і студентів, незалежний контроль якості вищої освіти; вивести на регіональний рівень управління (наразі кадрове забезпечення та утримання закладів залишається у сфері діяльності МОН України) систему професійно-технічної освіти, яка переважно працює за регіональними замовленнями;

вважати існування вищих закладів освіти регіонального рівня (обласних інститутів, педагогічних закладів) як виняток за відсутності в обласному центрі класичних та педагогічних університетів;

розповсюджувати тестування, що підтвердило об'єктивність та неупередженість в оцінюванні рівня знань у системі вищої освіти на етапі переходу до бакалавра та магістра, а також забезпечити його демонополізацію шляхом створення мережі незалежних центрів тестування різних форм власність.

Незважаючи на майже 20-річний досвід реформування та трансформації вітчизняної системи освіти, вона все ще залишається досить консервативною, жорстко централізованою сферою суспільства, де домінують методи державного управління та механізми управління освітою, а не інноваційні та ринкові механізми управління, розвиток як організаційні системи, що має стати пріоритетом у XXI ст.

Для забезпечення ефективного управління в ЗСО необхідно здійснювати системний аналіз взаємодії освітнього, економічного та управлінського процесів, формувати систему ресурснозабезпечених та ефективно скоординованих організаційних механізмів управління діяльністю ЗСО, розробляти технології їх впровадження.

Державне управління у сфері освіти – це взаємодія органів державної влади, органів місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями, іншими інститутами громадянського суспільства з метою прийняття ефективних управлінських рішень та задоволення суспільних інтересів у сфері освіти.

Для того, щоб забезпечити державне управління у сфері освіти можуть утворюватися представницькі громадські об'єднання та інші інститути громадянського суспільства, які є представниками, а саме: педагогічних, наукових працівників; здобувачі освіти; батьки; навчальні заклади; роботодавці; об'єднання цих категорій осіб.

Державне самоврядування та державне управління у сфері освіти здійснюються на основі:

- пріоритет прав і свобод людини і громадянина;
- верховенство права;
- взаємоповага та партнерство;
- обов'язковий розгляд пропозицій сторін;
- пріоритетність примирних процедур;
- прозорість, відкритість та публічність;
- зобов'язання щодо виконання досягнутих домовленостей;
- взаємна відповідальність сторін.

Державно-правове партнерство у сфері освіти та науки полягає на правових засадах, які визначаються Конституцією України, ЦКУ, ГКУ, ЗУ «Про державно-приватне партнерство», даним Законом, закони та міжнародні договори України. Верховна Рада України. Відповідно до вище згаданого закону про партнерство у сфері науки та освіти може окреслювати:

- загальне фінансування навчальних закладів, а також юридичних та фізичних осіб, які здійснюють освітню діяльність;
- формування та / або спільне фінансування та розвиток основ практичної підготовки;
- формування та / або спільне фінансування на базі діючих навчальних закладів;
- розвиток сучасних технологій виховання, навчання;
- професійна та практична підготовка;
- запровадження спільних програм фінансування підготовки спеціалістів тощо;

здійснення заходів щодо соціального захисту та покращення умов життя працівників системи освіти та студентів.

Державно-приватне партнерство у сфері освіти може фінансуватися:

- фінансові ресурси приватного партнера;
- фінансові ресурси, залучені у відповідному порядку;
- місцеві та державні бюджетні кошти;
- джерела, які не забороняються законодавством.

Нерухоме державне або комунальне майно передані в управління приватному партнеру, не можуть бути предметом застави, стягнення, джерелом погашення заборгованості, і такі дії не можуть бути предметом дій, що призвели до може мати місце припинення державної чи комунальної власності на відповідні об'єкти (ст. 81 Закону України «Про освіту») [16].

Визначення механізмів державного управління (МДУ), їх виявлення та розвиток належать до актуальних наукових проблем і здійснюються дослідниками за багатьма засадами: «структурний» та «системний» підходи, аспектний підхід (адміністративний, економічний, інформаційно-психологічний), та в різних наукових галузях; в організаційному проектуванні (механізми координації), з економічних і технічних дисциплін.

Перераховані галузі науки забезпечують теорії державного управління, науково-методичні та організаційно-правові основи формування державного управління ЗСО.

Поняття «механізми державного управління» визначають у найширшому сенсі як «способи вирішення суперечностей явища чи процесу в державному управлінні, послідовне здійснення дій, заснованих на фундаментальних принципах, цілеспрямованість, функціональну діяльність із застосуванням відповідних форм і методів ведення державного управління». управління». зафіксовано в «Енциклопедичному словнику державного управління» [13].

Склад елементів і порядок функціонування МСУ визначається призначенням, впливовими засобами на об'єкти, наявності ресурсів і

можливостями конкретної ситуації. Обов'язковими компонентами є: функції, цілі, методи, інформація, принципи, технологія та технічні засоби [13].

Близькою до цього бачення є позиція Л. Приходченко, яка визначає структуру механізму державного управління як сукупність цільових, нормативних, організаційних, економічних та інформаційних компонентів [38]. Проте, на нашу думку, не можна однозначно встановити структуру механізму державного управління доти, доки не буде ідентифіковано об'єкт, тобто доки не встановлено те, що ми називаємо механізмом.

Механізм державного управління розвитком ЗСО можна визначити як мультиплікацію інституційних механізмів державного управління, які у формі організаційно-регламентованої взаємодії (стратегічної гри) між центром та об'єктами управління забезпечують розвиток педагогічних кадрів, змісту, розвитку педагогічних кадрів, середовище навчання, оцінювання, цілепокладання (освітня політика). та управління / фінансування системи ЗСО, та процесуальні механізми організаційного, правового, економічного, політичного характеру.

Розберемо це більш детально. Національна стратегія спрямована на розробку, створення або вдосконалення таких «механізмів реалізації державної політики у сфері освіти»:

- механізми (правові та економічні) стимулювання та заохочення бізнесу, роботодавців та інвесторів, фізичних та юридичних осіб до участі у системі розвитку освіти;
- механізми взаємодії органів управління освітою, сімей, навчальних закладів, дитячо-юнацьких громадських організацій у напрямку розвитку, виховання та соціалізації дітей та молоді;
- механізм фінансування системи позашкільної освіти шляхом внесення змін до Бюджетного кодексу;
- механізм формування державного замовлення на підготовку працівників щодо відповідних потреб економіки, запитів громадськості та ринків праці;

механізми надання пільгових кредитів на будівництво та придбання житла для викладачів та науково-педагогічних працівників;

механізми забезпечення педагогічних працівників сільської місцевості безкоштовним житлом з опаленням та освітленням, підвозом до місця роботи тощо.

Враховуючи те, що в Україні хронічно не вирішуються питання, які необхідно вирішувати, розвиток, створення чи вдосконалення вищезазначених «механізмів», а також той факт, що Національна стратегія не визначає інших механізмів, є підозра, що термін «розвиток механізму» в адміністративно-політичних документах прийнято позначати ті проблеми, які явно не будуть вирішені в суспільстві далі.

Як «механізми реалізації Національної стратегії розвитку освіти» визначено:

1. Нормативно-правова база щодо системи освіти, потребує оновлення.
2. Структура системи освіти, потребує удосконалення.
3. Зміст освіти, потребує модернізації.
4. Розвиток та соціалізація дітей та молоді.
5. Інформатизація освіти.
6. Зміцнення кадрового потенціалу системи освіти.

Порівняємо цей перелік і встановлений нами набір механізмів державного управління, що забезпечують розвиток ЗСО:

1. Механізм розвитку педагогічних кадрів.
2. Механізм розробки контенту ЗСО.
3. Механізм розвитку середовища навчання.
4. Механізм управління / фінансування освіти.
5. Механізм цілепокладання та освітня політика.
6. Механізм оцінки розвитку ЗСО.
7. Механізм державного та державного управління ЗСО.
8. Механізм надання освітніх послуг [96].

Активне та масштабне розгортання інституційних реформ в освіті останніми роками обмежене системою управління, яка не готова їх прийняти та «перетравити». Серед механізмів державного управління в сфері освіти такі зміни, як:

- створення механізмів державного та державного управління;
- забезпечення прозорості діяльності органів державної влади та навчальних закладів для учнів, їх батьків та громадськості;
- зменшення бюрократичного навантаження на школу та перехід на електронний документообіг;
- розмежування повноважень у сфері освіти між різними рівнями влади тощо.

Занадто велика зосередженість з приводу повноважень на загальнодержавному рівні та відповідальність – у регіональних та місцевих органах влади призводить до обмеженої автономії та можливості приймати ефективні та відповідальні рішення у сфері освіти на місцях.

Для інноваційного шляху розвитку України необхідно переходити до реальних дій, де освіта стане пріоритетом. Відповідно до новітніх умов змінення процесів в Україні в сфері освіти виникло питання поступової децентралізації управління освітньою системою. Але старі державні та соціальні інститути знаходяться на шляху до реорганізації освіти, зберігаючи свій статус, перешкоджають переходу державного сектору освіти на модель надання освітніх послуг. За таких умов реформи не змінюють способу роботи державних інституцій, тому настав час переглянути та розподілити відповідальність між центром та регіонами.

Децентралізація управління освітою в Україні має ґрунтуватися на особливостях регіонів, інтересах місцевих громад, соціальних верств при виборі моделей управління, реформуванні змісту освіти, способів її організації та фінансового забезпечення.

Відносини між центральними органами влади та місцевими органами влади мають змінитися. Ідея децентралізації вважається прогресивною в

багатьох країнах світу. Перш за все, необхідно уточнити одне визначення: децентралізація (від лат. de – відмова та англ. decentralization – централізація) – «передача деяких функцій державного управління центральними органами виконавчої влади місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування, розширення повноважень нижчих органів за рахунок вищих рівнів» [10, с. 111].

Не наявність безпечних механізмів, які будуть використовуватися, щоб реалізувати оголошені державою пріоритети і наміри; недостатнє фінансування модернізації освіти та управління нею, повільне формування нових методів державного регулювання, організаційно-економічних механізмів, які надають стимулювання коштам в бюджетну галузь від підприємств, установ та населення, їх ефективне використання і тим самим доцільне забезпечення доступності і якості усіх освітніх послуг [25].

На нашу думку, причин для запровадження системи децентралізації достатньо. Встановлення плюралістичного та демократичного правління в більшості країн Центральної та Східної Європи одразу призвело до необхідності одночасної реформи місцевого самоврядування. Було розглянуто три основні питання, які потребують вирішення: визначення територіальних структур; розподіл і призначення повноважень; децентралізація фінансування.

Саме ця участь громади зосереджується на наслідках, а не на причинах проблеми, а саме: органи влади, відповідальні за надання послуг, не підзвітні громаді. Через це на центральному та регіональному рівнях влади спостерігається дублювання функцій, непрозорість, надмірне втручання у справи установ за незабезпечення своєчасного та повного надходження виділених коштів.

Недоліки у фінансуванні шкіл можна було б усунути шляхом громадського контролю щодо розподілу фінансових ресурсів та якості послуг в сфері освіти. Задля вирішення проблеми підзвітності дана участь спрямована для громади. Тому громаді потрібні спеціальні знання, навички та вміння для організації

політичної комунікації та діалогу. Навчити громаду та владу такому спілкуванню легко і недорого завдяки європейським освітнім програмам. Має стати очевидною роль регіонів, батьків та місцевих громад у реалізації місії середньої освіти, яка враховує інтереси самої освіти та окреслює освітні потреби суспільства. Місія захищає інтереси третього сектору, розвиток громадських організацій, ЗМІ – залежить від стану середньої освіти в цій сфері.

Місія освіти має визначатися шляхом проведення референдумів, теледебатів, громадських консультацій та громадських обговорень, розробки та публікації програм і проектів політичних партій. Місія охоплює довгострокові інтереси регіональних еліт, професійних асоціацій, національних, релігійних та інших суб'єктів, зацікавлених у розвитку та продовженні своєї справи. Ефективною формою співпраці може стати освітній округ з наданням певних повноважень з управління освітою в території. Важливе значення мають стати форуми, корпорації освітян та професійні, громадські організації, компанії в ЗМІ [41].

На основі аналізу польського досвіду децентралізації управління базовою освітою обґрунтовано основні висновки та нормативно-правові акти щодо їх можливого використання в Україні, зокрема: на національному рівні – щодо підходів до фінансування місцевого самоврядування, державної політики у сфері освіти, навчальні програми, підручники, підготовка вчителів, прозорі механізми контролю якості освіти (інспекційна служба, ЗНО); на рівні органів місцевого самоврядування – щодо фінансування шкіл та реалізації освітньої політики відповідно до місцевих потреб, залучення громад до проблем освіти, моніторингу якості освіти на місцевому рівні; на рівні навчальних закладів – залучати громадськість до планування розвитку школи, самооцінювання роботи школи [9].

Так має формуватися державне та громадське управління освітою в Україні. На вищому державному рівні необхідно створити Раду зі стратегії освіти, яка б вела діалог між бізнес-колами, партіями, державними органами для

визначення цілей та перспектив розвитку та модернізації освіти. Діяльність Ради має відповідати стратегічним напрямам розвитку суспільства та забезпечувати економічну стратегію, регіональні програми, реформи адміністративної системи відповідними заходами та рішеннями щодо розвитку освіти.

Рішення про освіту не можуть прийматися в центральних органах виконавчої влади без погодження. Освітню політику слід розуміти як узгодження інтересів різних учасників процесу, які мають свої цілі та програми. Принципи освітньої політики містяться в багатьох програмних документах і складаються з поглядів різних діячів, організацій, політичних і державних інституцій – є результатом роботи багатьох учасників освітнього процесу [41].

Принципи освітньої політики містяться в багатьох програмних документах і складаються з поглядів різних діячів, організацій, політичних і державних інституцій – є результатом роботи багатьох учасників навчально-виховного процесу [3]. Функцію політичного менеджменту в освіті можуть виконувати працівники управлінь, відділів освіти, працівники органів місцевого самоврядування. Для цього необхідно розробити та впровадити ефективну програму перепідготовки освітніх та муніципальних працівників. Аналіз сучасного стану в українській освіті свідчить про невідповідність намірів передати повноваження фактичної концентрації функцій прийняття рішень з боку центральні органи влади.

Велика концентрація влади в руках державної влади була успадкована від радянського способу правління. Більшість повноважень, наданих Міністерством освіти і науки згідно з Законом України «Про освіту», сформульовано як заборона іншим учасникам виконувати відповідні функції, а Державна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття») серед стратегічних завдань реформи управління освітою «Перехід від державного до державного управління; чіткий розподіл функцій між центральними, регіональними та місцевими органами влади; забезпечення самоврядування навчальних закладів та наукових установ.

У Доктрині розвитку освіти в розділі «Управління освітою» зазначено, що «Модернізація управління галуззю передбачає, зокрема, «ефективний перерозподіл функцій і повноважень між центральним органом влади та місцевою владою» [4]. На жаль, як і в тексті Державна освіта (Україна ХХІ ст.), а цей документ не містить аналізу розподілу повноважень, а також пропозицій щодо ефективного перерозподілу функцій у системі управління освітою.

Таким чином, держава визначила стратегічні напрями управління освітою та її державно-громадський аспект, ухвалила низку важливих документів, у яких наголошується на постійному сприянні децентралізованого управління освітою, залученню громадян до управління освітніми процесами, заохочення до реалізації його принципів. в установі, але лише деякі з них містять специфічні механізми взаємодії державних органів і громадськості. Також нормативно-правові акти не відображають процес удосконалення методів здійснення державного управління та вирішення існуючих проблем, що свідчить про те, що процес за двадцять років незалежності майже не зрушився з вихідної точки.

1.2. Нормативно-правове забезпечення державної політики в сфері освіти України

Освіта як головна функція держави відіграє відповідальну роль у сучасному суспільному розвитку, виступає могутнім механізмом творення соціально-культурного обличчя людини, її особистості в умовах трансформації нашого суспільства [8].

Горизонтальний розподіл повноважень та функцій щодо середньої освіти між різними відомствами залишається невизначеним у Законі України «Про освіту». Окреме міністерство не може бути монополістом в забезпеченні навчальних послуг, а обов'язки розподілені між кількома відомствами. Міністерство фінансів виділяє місцевій владі гроші на одного учня відповідно до

нормативно-правових актів, але подальшу долю цих коштів ніхто не стежить. З переходом на 12-річне навчання та профільне навчання школам «радить» використовувати окремий клас, а саме в рамках відповідних нормативів на кожного окремого учня з певним фондом заробітної плати зробити це важко.

Євроінтеграційні процеси в системі загальної середньої освіти поступово змінюють не лише освітнє законодавство України, а й парадигму функціонування школи. Важливо надати освітнім закладам реальну незалежність у визначенні того, що і як навчати.

Система загальної середньої освіти не дуже гнучка і часто здатна швидко змінювати лише форму, а не зміст. Це є основною проблемою розвитку та поширення знань у країні, і, як наслідок, ускладнює життя у подальшій реалізації себе на ринку праці. Так звані «новомодні фішки» в освіті не завжди виправдовують себе. І найчастіше за ними немає нічого нового.

Державний характер управління системою загальної середньої освіти ґрунтується на принципах: доступності для кожного громадянина всіх форм і видів освітніх послуг, що надаються державою; наявність і безоплатність повної загальної середньої освіти; обов'язкова загальна середня освіта; науковий характер; інтеграція з наукою та промисловістю; відносини з освітою в інших країнах; гнучкість і передбачуваність систем освіти; безперервність і різноманітність; єдність і наступність; поєднання державного управління та громадського самоврядування.

Президент України, Кабінет Міністрів України, Міністерство освіти і науки України зобов'язані взяти на себе всю відповідальність за початок і хід реформи управління загальною середньою освітою в Україні. Якщо виконавча влада не впевнена в реалізації окремих змін, то для вироблення моделей реформування управління загальною середньою освітою необхідно провести експеримент, який би відповів якщо не на всі, то на більшість питань.

Конкретне наповнення змістом зазначених складових пропонуємо здійснювати з урахуванням положень законів України «Про освіту» [16], «Про

загальну середню освіту»; розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» [14]; наказу Міністерства освіти і науки України від 09 січня 2019 року № 17 «Про затвердження Порядку проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти» [40].

Для забезпечення підтримки якості освітнього процесу на необхідному рівні постала необхідність у створенні спеціальної служби. На виконання Закону України «Про освіту» [16] була утворена Державна служба якості освіти України (ДСЯО) (постанова КМУ від 06.12.2017 №947 «Про утворення Державної служби якості освіти України» [32] та від 14.03.2018 №168 «Деякі питання Державної служби якості освіти України» [12]).

При розробці проекту Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти слід уточнювати стратегію та порядок вивчення освітньої діяльності закладу загальної середньої освіти, а саме:

система внутрішнього та зовнішнього моніторингу якості освіти (моніторинг навчальних досягнень кожного учня, спостереження за пристосуванням дітей у закладі, спостереження змінності між початковим і базовим рівнями освіти тощо);

професійне зростання керівників та викладачів;

забезпечення публічності інформації про діяльність навчального закладу (заклад визначає, які відомості мають публікуватися та з якою періодичністю, крім тієї, яка має публікуватися);

створення умов для академічної доброчесності в діяльності викладачів та учнів;

профілактика та протидія булінгу.

Основним документом у закладі загальної середньої освіти, який регламентує порядок запровадження внутрішньої системи забезпечення якості освіти, є Положення про внутрішню систему забезпечення якості освіти в закладі

загальної середньої освіти. Рекомендується створити робочу групу для забезпечення всебічного розгляду питань щодо формування внутрішньої системи та колегіальної розробки Положення про внутрішню систему. Бажано включати не лише керівника навчального закладу та його заступників, інших вчителів, а й учнів, батьків, спеціалістів сфери ЗСО та управління та представників територіальної громади тощо [14].

Положення затверджується рішенням педагогічної ради закладу та вводиться в дію наказом директора школи. Зміни та доповнення до Положення вносяться за рішенням педагогічної ради школи та вводяться в дію наказом директора освітнього закладу. Заклад забезпечує публічний доступ до Положення через власний сайт.

З урахування частини третьої статті 41 Закону України «Про освіту» [16], внутрішня система може містити компоненти, які можна логічно згрупувати відповідно до чотирьох освітніх напрямків діяльності закладів освіти:

- заклад освіти;
- педагогічна діяльність педагогічних працівників закладу освіти;
- система для оцінювання здобувачів освіти;
- процеси керування закладу освіти [14].

Саме за такими напрямками здійснюється оцінювання освітніх і відповідно до пункту 6 Порядку проведення аудиту закладів загальної середньої освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 9 січня, процес управління навчальними закладами та внутрішня система забезпечення якості освіти під час аудиту закладів, 2019 № 17, 2019 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України/33221 12 березня [36]. З огляду на це, для формування інституційного аудиту навчальні заклади можуть використовувати внутрішню систему, яка синхронізована з системою оцінювання. Це дозволить порівняти результати зовнішнього оцінювання та самооцінювання. У цьому випадку самооцінка буде базуватися на напрямках, вимогах/правилах, стандартах, показниках, інституційний аудит для навчальних закладів [14]

Враховуючи основні складові такої системи, визначені законодавством, навчальні заклади в межах власної наукової та організаційної автономії можуть обирати різні методи формування внутрішньої системи (ст. 41 ч. 3 Закону України «Про освіту»). [16]. Слід пам'ятати, що обов'язковими складовими внутрішньої системи є механізми забезпечення академічної доброчесності, процедури виявлення та визначення порушень академічної доброчесності, види академічної відповідальності викладачів та студентів за конкретні порушення академічної доброчесності (Частина 2) Закон України ст.42 «Повна загальна освіта») [17].

Оцінювання має ґрунтуватися на позитивному принципі, який насамперед враховує рівень навчальних досягнень учнів.

Критерії оцінювання навчальних досягнень реалізовані в стандартах оцінювання, за допомогою яких створюють взаємовідношення між вимогами до знань, навичок і умінь, що оцінюються, і показником оцінювання в балах.

Оцінювання якості знань учнів здійснюється відповідно до «Загальних критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти», які мають бути розміщені на веб-сайті закладу, які ґрунтуються на чинних норматив.

Оцінювання результатів навчання базується на:

- затверджені Міністерством освіти і науки України від 19 серпня 2016 р. № 1009 [26]; за даними Міносвіти. освіти і науки молоді України 13 квітня 2011 р. Затвердження наказу № 329 [19];

Підготовку та проведення пілотного етапу (апробації) МДЯПО врегульовано такими документами: наказом Міністерства освіти та науки від 19 квітня 2017 номер 612 «Про проведення в 2017 р. пілотного етапу загальнодержавного моніторингового дослідження якості початкової освіти» [29], що затверджував склад вибірки учасників I етапу апробації дослідження, а також визначав межі відповідальності задіяних інституцій; наказом МОН від 23.10.2017 No 1404 «Про проведення в 2017 році II пілотного етапу

загальнодержавного моніторингового дослідження якості початкової освіти» [30], яким було затверджено вибірку учасників II етапу апробації, визначено часові межі її проведення, а також межі компетенцій відповідальних інституцій.

Проведення першого циклу МДЯПО було врегульовано наказом МОН від 09.02.2018 № 118 «Про проведення першого циклу моніторингового дослідження стану сформованості читацької та математичної компетентностей випускників початкової школи» [28]. Цим документом, зокрема, затверджено вибірку учасників дослідження та врегульовано деякі питання щодо організації та проведення дослідження.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

2.1. Сучасний стан формування та реалізації державної політики в сфері освіти в Україні

В Україні створені механізми забезпечення якості освітнього процесу та діяльності освітньої політики в цілому. Проте певні механізми в державі поки відсутні, а це означає, що на етапі модернізації освіти Україна має визначити новіші механізми державного регулювання освіти в контексті європейського вибору України. З розвитком соціальної сфери суспільства рівень освіти та менталітету українців у найближчі роки будуть підпорядковані сучасній державній політиці у цій сфері [33].

Уряд затвердив Концепцію реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 р. Відбудеться зміна на 12-річну середню школу з трирічною профільною школою, яка матиме академічну або професійну спрямованість [42].

Наступним важливим досягненням Міністерства освіти та науки являється Державний стандарт базової середньої освіти, в основу якої покладено Типову освітню програму і почато розробку типових навчальних планів. Для розвитку логіко-математичного мислення учнів, наукового розуміння природи та сучасних технологій Урядом прийнято Концепцію розвитку STEM-освіти, реалізація якої запланована на 2027 рік.

Відповідно до 2020 року за підтримки Першої леді України було реформовано систему шкільного харчування. Відповідно, на ремонт харчоблоків та їдалень навчальних закладів та придбання для них сучасного технологічного обладнання та обладнання з державного бюджету виділено 400 млн грн, з місцевих – майже 100 млн грн. Станом на 2000 рік у 1809 закладах загальної середньої освіти, де були створенні відповідні умови якісної організації харчування, отримують освіту понад мільйон учнів[4]. У 2020 році Уряд

затвердив План заходів щодо реформування системи шкільного харчування та новий Санітарний регламент.

Для розвитку сфери професійної освіти було виконано модернізацію та реформування. Відповідно до рішень засідань МОН затверджено Стратегію розвитку професійно-технічної освіти до 2023 р. Закладені в Стратегії ідеї деталізують завдання Концепції реформування «Сучасна професійна освіта» на період до 2027 року [35].

У 2020 році МОН реалізувало наступні цілі:

- розпочати реформування Національної та галузевих академій наук;

- укласти 203 грантових угоди на суму понад 38 млн євро в межах реалізації програми «Горизонт 2020» в Україні;

- надати 255,3 млн грн на фінансування наукових проектів за підсумками конкурсу, проведеного Національним фондом досліджень України [24].

Під час карантину наприкінці березня Міністерство освіти і науки направило керівникам закладів загальної середньої освіти роз'яснення щодо організації завершення 2019 / 2020 навчального року. У листі йшлося про автономію шкіл у прийнятті рішень щодо вибору форм дистанційного навчання. Проте МОН не надав методичних рекомендацій та порад, якими вчитель міг би скористатися через відсутність попереднього досвіду дистанційного навчання. У травні також надіслано рекомендації до вищих закладів освіти щодо організації дистанційного навчання [20].

Перед початком 2020–2021 навчального року Міністерство освіти і науки направило до закладів загальної середньої та професійно-технічної освіти листи щодо організації 2020 / 2021 навчального року. Проте більшість із цих рекомендацій стосувалися санітарії та дотримання умов, встановлених карантинними зонами, які ґрунтуються на наказі головного санітарного лікаря «Про затвердження протиепідемічних заходів у навчальних закладах на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусу COVID–19». При цьому професійно-технічним навчальним закладам пропонується використовувати

методику змішаного навчання – теорію проводити дистанційно, а практику організувати особисто з дотриманням санітарно-епідеміологічних норм.

Коли уряд оприлюднив нові рекомендації для навчальних закладів, зокрема положення про використання засобів індивідуального захисту, дезінфекцію тощо, МОН вказав, що все це має фінансуватися з місцевих бюджетів, у тому числі залишок освітньої субвенції. Натомість кошти з фонду коронавірусу не виділялися і МОН їх не просило. Залишається відкритим питання, чи дійсно місцева влада забезпечила працівників навчальних закладів засобами індивідуального захисту, а вони їх не закупили за власні кошти [20].

На 2021 рік Міністерством освіти і науки заплановано:

- забезпечити виконання процес долучення до Рамкової програми досліджень та інновацій ЄС;
- затвердити державну цільову науково-технічну програму полярних досліджень та забезпечення її виконання;
- удосконалити механізми та інструменти реалізації права учасників освітнього процесу та науковців на академічну мобільність;
- розробити нову систему пріоритетних напрямів розвитку науки та інновацій, які орієнтовані на досягнення цілей сталого розвитку;
- поновлення та ратифікація Дорожньої карти інтеграції України до Європейського дослідницького простору [24].

Таким чином, реалізацію державної політики Міністерством освіти і науки України можна оцінити як неоднозначну, оскільки, варто відзначити як вагомі досягнення, так і неготовність до регулювання надання освітніх послуг без зменшення їх якісних показників в умовах карантинних обмежень.

2.2. Моніторинг та оцінювання результатів діяльності Міністерства освіти і науки України щодо реалізації державної політики в сфері освіти

Систематичні моніторингові дослідження в освіті реалізуються через методику їх проведення та етапи організації. Перший передбачає використання пошукових методів, які дають змогу різними способами оцінити об'єкт дослідження, отримати відповідні потреби в інформаційній сфері і виокремити відповідні засоби та методи збору та обробки даних. Завдяки чому можна моделювати хід моніторингу, планувати відповідні дії його проведення.

Існує кілька програм моніторингу, які можна використовувати для оцінки та порівняння систем освіти. Найпоширенішими є освітні індикатори ЮНЕСКО та ОЕСР, які спільно узгоджуються відповідно єдиної програми. Відповідно, яка має індикатори для аналізу якісних показників та виявлення тенденції розвитку національної системи освіти у світовому освітньому просторі, вживати заходів щодо підвищення рівня освіти громадян та запобігання негативним явищам в освіті.

Контроль якості освіти є обов'язковою самостійною частиною управління. Щоб бути ефективною, вона має стати системою, яка поєднує всі види моніторингу та оцінювання, упорядковує об'єкти, процедури та інформацію в часі та просторі, передбачає види, форми, критерії обробки даних та їх подальшого використання з метою впливу на якість освіти. У цьому випадку можна буде відслідковувати рівень реалізації освітніх цілей, у тому числі тих, що визначають особистісний розвиток дітей, їх здоров'я, помічати найважливіші зміни його якості та вживати відповідних заходів щодо корекції стану та обґрунтоване матеріальне і моральне визнання кращих педагогів [43, с. 39].

У процесі моніторингу якості освіти для її визначення використовується ряд понять: об'єкти контролю, результати навчання, навчальні досягнення, предметні компетентності та компетентності, критеріальна основа визначення рівнів, динаміка окремих навчальних досягнень, державні вимоги до загальноосвітня, тестування, портфоліо досягнень учнів, державна підсумкова

атестація, участь у міжнародних дослідженнях тощо. Єдиної моделі оцінювання якості освіти на всіх рівнях контролю як системи ще не сформовано. Але очевидно, що слід відмовитися від тотального контролю, а не створювати в методичних службах відкритий банк тестових матеріалів (бажано електронних), які кожна школа може використовувати для різних цілей тестування та контролю.

Оскільки компетентність є особистісною властивістю, у навчанні необхідно забезпечити такі умови, щоб зовнішній контроль та оцінювання з боку вчителя поступово доповнювалися систематичним та ефективним внутрішнім контролем та оцінюванням учнів шляхом самоконтролю та самооцінки, взаємоконтролю та взаємного контролю. оцінка. За цих умов дитина починає усвідомлювати себе як суб'єкт навчання, який також відповідає за якість своєї роботи.

Сучасні зміни в освіті, спрямовані на інноваційний інтелектуально-прагматичний ресурс – складний і тривалий процес, пов'язаний з професійною, організаційною, морально-психологічною та ідеологічною переорієнтацією в процесі підготовки та перепідготовки кадрів. Це шлях переходу від процесів до результатів, від централізованого контролю діяльності – до звітності про результати кожної діяльності. Це процес переходу від споживання успадкованих інтелектуальних ресурсів до розвитку власних професійних якостей, причому цей розвиток є постійним, оскільки триває протягом усього професійного перебування на роботі.

Оцінка зовнішніх параметрів системи освіти впливає на прийняття управлінських рішень на рівні місцевої, місцевої та регіональної систем освіти та держави в цілому. Тут задіяні й інші механізми управління – ліцензування та акредитація навчальних закладів, їх атестаційний рейтинг, оптимізація мережі навчальних закладів, оцінка соціальної, педагогічної та економічної ефективності функціонування різних систем освіти тощо. На нашу думку, пріоритетні проблеми включають наукове обґрунтування та конкретизацію поняття «якість освіти», розробку принципів і методів вимірювання навчальних

досягнень учнів, порівняльне оцінювання освіти в Україні та зарубіжних школах, а також чітку систему об'єктивних критеріїв оцінки якості освіти. установи різних типів і форм власності.

Моніторинг якості освіти може бути внутрішнім або зовнішнім. Внутрішній моніторинг якості освіти здійснює навчальний заклад (інші суб'єкти освітньої діяльності).

Завдання моніторингу:

1. Здійснення систематичного контролю за освітнім процесом у школі.
2. Створення власної системи безперервного та тривалого спостереження, оцінки стану освітнього процесу.
3. Аналіз факторів, що впливають на ефективність успіху, збереження високої мотивації до навчання.
4. Створити оптимальні психо-соціальні умови для само-реалізації/розвитку учнів та вчителів.
5. Прогнозування на основі об'єктивних даних динаміки та напрямку відповідних розвитків освітніх процесів в школах.

Предмет спостереження являється якість навчально-виховного процесу в навчальному закладі.

Об'єктом моніторингу є система організації навчально-виховного процесу в школі, яка включає кілька рівнів:

- заявник;
- вчитель;
- класний керівник;
- батьки та громадськість тощо.

Суб'єктами моніторингу є:

- група спостерігачів;
- дирекція закладу;
- органи різних рівнів управління освітою.

Методи та форми спостереження:

- самооцінка освітніх систем (прийняття управлінських рішень);
- педагогічний моніторинг (супутній контроль та поточне коригування взаємодії вчителя та учня в організації та здійсненні освітнього процесу);
- освітній моніторинг (супутнє оцінювання та поточне регулювання будь-якого процесу в освіті);
- самооцінка учня;

самооцінювання загальноосвітньої підготовки студентів (систематичний контроль за досягненням державних вимог до підготовки студентів з основних дисциплін);

моніторинг ефективності освітнього процесу;

самооцінка (самоконтроль) власної діяльності викладачами, учнями, адміністрацією;

спрямованість з точки зору гуманізму має на меті створити умови на таких засадах: довіра, доброзичливість, повага до особистості та позитивний емоційний клімат.

Зазначаємо, що результати моніторингу є лише стимулюючими для змін у певній діяльності.

Самооцінка, не обмежується терміном перебування експертів в установі. Таким чином, протягом більшої частини навчального року можна і потрібно впроваджувати низку процедур самооцінювання, для того щоб отримати інформацію в достатній кількості та оцінити ситуацію всебічно. Це має відношення і спостереження освітнього середовища. Однак для вивчення довкілля в різних умовах його рекомендується надавати оцінки не тільки на у вересні, а й наприкінці семестру(жовтень\грудень) та в січні-березні. Так можна побачити, чи комфортна температура в школі в опалювальний сезон, чи яке освітлення в класах взимку.

Моніторинг освітнього середовища також дасть змогу зафіксувати, що є в закладі, а чого не вистачає. Наприклад, чи матеріально-технічне забезпечення,

обладнання класів, наскільки добре прибирають приміщення, як влаштовані туалети, які стосунки учнів на уроках і перервах, чи достатня взаємодія вчителів з учнями тощо.

Опитування учнів, батьків та вчителів щодо якості навчального процесу являється інформаційним джерелом для дирекції щодо якості роботи школи та пов'язаних з нею процесів. Наприклад, за допомогою анкети можна дізнатися думку учасників навчально-виховного процесу щодо окремих аспектів шкільної діяльності, а особисте інтерв'ю чи фокус-група допоможе, наприклад, зробити висновки про психологічний клімат у закладі та знайти можливі шляхи вдосконалення стан.

Можна проводити протягом року опитування та групові інтерв'ю з суб'єктами навчального процесу. Проте доцільно на початку семестру дати студентам, вчителям та батькам час для адаптації, а також передбачити час для обробки даних опитування наприкінці року. Для отримання репрезентативних результатів при проведенні опитування важливо забезпечити індивідуальність відповідей учасників опитування.

Формування вміння самооцінювати результати навчання майбутніх учителів початкових класів стає засобом і метою під час їх професійної підготовки, щоб у майбутньому вони могли використовувати набутий досвід для самооцінювання діяльності учнів початкових класів. розглядати самооцінку результатів навчання як прояв оцінного ставлення людини до себе, елемент критичного самопізнання, важливий регулятор поведінки, засіб самовдосконалення особистості учня тощо. Самооцінка власних результатів навчання має важливе значення для розвитку особистості майбутнього вчителя, формує вміння критично й адекватно оцінювати власні навчальні досягнення, а також готовність до навчання. Результати емпіричного дослідження свідчать, що найчастіше викладачі ВЗО використовують методи усного та письмового контролю, а форми – фронтального та індивідуального іспиту.

У вищих навчальних закладах самоконтроль і самооцінка не набули такого поширення. Для розвитку вміння самооцінювати власні результати навчання використовувався метод портфоліо під час самостійної роботи (змістовий аналіз понять, формування методичного дослідницького апарату, фіксація результатів дослідження та їх опрацювання тощо), а також методи інтерактивного навчання під час практичних занять (дискусія, евристична бесіда, «мозковий штурм» тощо). Виявлено, що більшість студентів позитивно оцінюють власну здатність до самоконтролю результатів навчання, а також демонструють високий і середній рівень рефлексивності.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Передумовою успішного розвитку освітніх систем є дотримання одного з основоположних принципів Європейського Союзу – субсидіарності, тобто делегування повноважень щодо вирішення проблем ЗСО на найнижчий управлінський рівень, де їх вирішення можливе та ефективне. Наприклад: питання виховання доцільно делегувати сім'ям, навчання – школам, фінансування – місцевому самоврядуванню, перевірки дотримання стандартів освіти державі тощо. Цей принцип пов'язаний з децентралізацією, але характеризує напрям і глибину делегування повноважень, тому вважаємо за доцільне розглядати обидва ці принципи як самостійні.

Розуміючи за регіонами великі територіальні комплекси, країни, можна обговорити міждержавні відмінності закладів загальної середньої освіти. Це дає змогу виділити особливості української системи загальної середньої освіти в цілому. Слід підкреслити, що необхідно проаналізувати функціонування регіональних систем освіти, в тому числі всіх рівнів освіти. Традиційний розгляд за рівнями влади (державним, регіональним, муніципальним) не дає комплексного бачення проблем регіоналізації через втрату міжрівневої взаємодії.

Регіональна система освіти, у свою чергу, має вигляд сукупності місцевих (муніципальних) освітніх систем, у тому числі муніципальних закладів освіти, а також розташованих на цій території державних навчальних закладів державного та обласного підпорядкування. Найчастіше в цих районах можна розмістити філії вищих закладів освіти. При цьому місцева система освіти включатиме галузь, а сам навчальний заклад слід розглядати муніципальною системою освіти здійснюється на основі підпорядкування всіх рівнів влади (державного, обласного, місцевого) [1, с. 55].

Як свідчить європейський досвід, одним із основних шляхів прогресу в галузі освіти є передача опіки загальної середньої освіти до органів місцевого самоврядування, що характерно для країн з англосаксонською моделлю місцевого самоврядування (Великобританія, Польща, Литва, Люксембург, Румунія, Болгарія та ін.). Безперечно, у цьому випадку соціально-економічний та адміністративний потенціал громад (територіальних одиниць) має відповідати завданням ефективного управління загальною середньою освітою. Адже сьогодні у значній частині населених пунктів України громади невеликі – в середньому налічують близько 1,6 тис мешканців, багато – ще менше. Такі громади не можуть самостійно забезпечити функціонування закладів освіти на своїй території – їм не вистачає ні матеріальних, ні фінансових, ні людських ресурсів. Тому адміністративно-територіальна реформа, провідною ідеєю якої має стати утворення територіальних одиниць з потенціалом забезпечення якісного виконання державних завдань, визначених у законі, а передача реальних повноважень громадам є однією з необхідних умов для розвитку освіти.

Водночас, як показує аналіз, на сучасному етапі в багатьох європейських країнах (Фінляндія, Данія, Швеція та ін.) місцеве самоврядування все більше передає свої повноваження на рівень школи, активно розвиваючи автономію закладів освіти, що є основним принципом Європейської хартії. Хоча, зазначимо, органи самоврядування не звільняються від відповідальності за виконання виховних завдань – у будь-який момент вони можуть скасувати надані школам повноваження.

Безумовно, автономію закладів освіти можна успішно реалізувати переважно в країнах з розвиненими формами децентралізації. За інших умов важливе значення для формування державного управління в системі загальної середньої освіти має дебіюрократизація освітніх систем, тобто послаблення або скасування норм, що обмежують незалежність закладів загальної освіти. Очевидно, що принципи автономії та дебіюрократизації освіти також пов'язані,

але вони діють за різних умов розвитку державного управління освітою, тому пропонуємо розглядати їх як самостійні.

Слід підкреслити, що, як підтверджує світовий досвід, вищезазначені принципи пріоритету громадських структур в управлінні загальною середньою освітою мають бути законодавчо закріплені, надавши громадам реальні права у сфері професійно-технічної освіти. Без цього неможливо досягти системних змін в управлінні загальною середньою освітою.

Надзвичайно важливим для ефективного розвитку загальної середньої освіти є забезпечення персоніфікованого фінансування загальної освіти за принципом «гроші йдуть за дитиною» (США, Польща, Словаччина, інші країни ЄС). За такого підходу шкільні бюджети визначаються не владою, а кількістю дітей, які відвідують школу. При виборі школи батьки спрямовують до її бюджету кошти в розмірі середньої вартості навчання одного учня, виділені державою на навчання дитини для цього типу закладу. Ці кошти перераховуються з державного або місцевого бюджету до закладу, обраного батьками дитини, наприклад, на основі освітнього ваучера. Такий підхід забезпечує реальну конкуренцію між закладами ЗСО, сприяючи розвитку освітніх систем.

Відповідно до її складу входять як загальноосвітні навчальні заклади, так і структурні підрозділи навчальних закладів, які беруть участь у їх здійсненні, наприклад, під час організації профільного навчання студентів або довузівської підготовки, а також органи управління освітою.

Для більш детального вивчення різних аспектів системи загальної середньої освіти України її також слід розглядати необхідне для адекватного відтворення різноманіття.

Взаємозв'язок між рівнями системи загальної середньої освіти (освітні заклади відповідних рівнів) та між рівнями управління навчальними закладами (державні, регіональні, місцеві навчальні заклади). Горизонтальні взаємодії

можливі як у формі взаємодій між регіональними системами освіти, так і у формі взаємодій між закладами освіти [5].

Враховуючи різноманітність регіонів, для розуміння складності та багатогранності розглянути відмінності між освітніми системами муніципалітетів (принаймні відмінність міської та сільської місцевості в регіонах країни). Державна політика у сфері освіти має враховувати регіональні особливості системи загальної середньої освіти. Це масштабне, багаторівневе явище і здійснюється суб'єктами управління освітою різних рівнів [4, с. 101].

Регіональну освітню політику, яка також є частиною державної освітньої політики, проводять місцеві органи влади. Освітня політика є для комплексного обліку у сфері освіти нестандартних, унікальних особливостей регіонів, перетворення галузі освіти на фактор регіонального розвитку, соціокультурного розвитку.

Муніципальна, або місцева, освітня політика тепер є компонентом реалізації в середній освіті. Водночас ми вважаємо незаконним формально-правове відокремлення муніципальної влади від держави, що фактично є причиною серйозних провалів, якщо не повної відсутності державної політики у сфері освіти на цьому рівні.

Слід зазначити, що на відповідному рівні є надзвичайно специфічною, оскільки до неї входять майже всі загальноосвітні заклади. Саме на місцевому (муніципальному) рівні при переході до адекватного сучасним ринковим умовам державного господарського механізму в системі загальної середньої освіти мають формуватися нові економічні відносини, забезпечувати державну підтримку інноваційних програм і проектів, їх розвиток. Лише створивши багато «точок зростання» після накопичення їх критичної маси, можна буде справді модернізувати економічний механізм у системі загальної середньої освіти в цілому [6, с. 2].

Потрібно виокреслити відповідні елементи політики в сфері освіти та державна освітня політика, які мають існувати на кожному з розглянутих рівнів.

У цих умовах різко зростає роль регіональних органів управління освітою та проведеної ними регіональної освітньої політики. При цьому існує загроза ліквідації єдиного освітнього простору та зростання освітньої нерівності в різних регіонах.

Недоліки повторної організації середньої освіти, на нашу думку, має бути створений відповідно до позитивних управлінських систем на різних рівнях системи загальної середньої освіти та взаємодії між підсистемами управління. Пов'язаною є проблема перерозподілу частини ВВП, що виділяється системою освіти депресивних регіонів для забезпечення доступності якісної освіти в регіонах. При цьому необхідно підвищити рівень державного управління системою загальної середньої освіти шляхом передачі частини повноважень щодо фінансування на регіональний рівень. Завданням регіональних органів управління освітою має бути забезпечення фінансового наповнення державного стандарту освіти [45, с. 21–24].

Світовий досвід підтверджує, що основними шляхами переходу до децентралізованих моделей управління освітою є розвиток освітніх округів, приватних (корпоративних) навчальних закладів, автономії шкіл, передача опіки у сфері освіти місцевим громадам.

У ряді розвинених країн освітня політика формується і реалізується в освітніх (шкільних) округах, яким держава делегує відповідні повноваження. Наприклад, школи майже в усіх штатах Сполучених Штатів керуються шкільними округами, членів яких зазвичай обирають жителі округу. Країна поділена на 15,5 тис шкільних округів, більшість з яких налічує до 50 тис учнів.

Управління такими шкільними округами здійснює шкільна рада (підкувальна рада, освітня рада, шкільний комітет). Шкільні ради керують всіма трьома рівнями державних шкіл США: початковою, середньою та старшою. За державним законодавством місцеві освітні ради мають великі повноваження та відповідальність за розвиток шкільної освіти району, виконують законодавчі, виконавчі та судові функції у сфері освіти. Подібні підходи реалізуються у

Франції та Японії, освітній простір яких також поділено на освітні округи [34, с. 275–277].

Водночас у багатьох країнах світу держава передає значну частину повноважень з управління закладами загальної середньої освіти недержавним організаціям, фінансово підтримуючи розвиток приватних та корпоративних шкіл. Наприклад, відсоток приватних шкіл у Новій Зеландії, наприклад, становить 95%, у Нідерландах – 70%, у Франції – 18%, у Південній Кореї та Швеції – 15%, у Німеччині – 14%, у Сполучених Штатах – 13% і так далі. У 1988 році навіть була створена Європейська рада національних асоціацій незалежних шкіл.

Питання надання більшої автономії школам є актуальним для багатьох європейських країн. У Данії, Фінляндії, Швеції та ін. місцеве самоврядування передає значну частину своїх повноважень на рівень закладів освіти. Триває процес подальшої передачі повноважень навчальним закладам Болгарії, Литви, Люксембургу, Румунії тощо. Одним із шляхів розвитку автономії навчальних закладів є запровадження освітніх ваучерів, на основі яких шкільні бюджети визначаються не владою, а кількістю дітей, які відвідують заклад. При виборі школи батьки спрямовують до її бюджету кошти в розмірі середньої вартості навчання одного учня, виділені державою на навчання дитини для цього типу закладу. Зазначені кошти перераховуються на підставі освітньої путівки з державного бюджету або самоврядування до обраного батьками закладу. Бюджет школи в цьому випадку – це сума вартості отриманих путівок. Такі підходи використовуються в США, Польщі, Словаччині та інших країнах ЄС.

Водночас європейський досвід свідчить про те, що одним із основних шляхів забезпечення прогресу освітньої галузі є передача опіки над навчальними закладами (дошкільна, початкова, середня освіта) місцевим громадам (муніципалітет, комуна тощо.), що характерно для таких країн, як Данія. Ісландія, Нідерланди, Норвегія, Португалія, Словенія, Угорщина, Фінляндія, Чехія та ін. [34, с. 176–180].

Слід підкреслити, що ці підходи в ході успішної адміністративно-територіальної реформи були реалізовані в Польщі, де відповідальність за загальну середню освіту була передана безпосередньо місцевим громадам – гмінам, турбота про школи, що перевищують рівень гімназій – повітів, та координація вищих навчальних закладів – воєвод. Це значно підвищило ефективність освітньої сфери держави. Однак у Польщі тривають пошуки оптимальної моделі освіти. У 2017 році Президент видав указ про ліквідацію гімназій та введення 8-річної початкової школи та 4-річного спеціалізованого ліцею, що жодним чином не скасовує стратегічної спрямованості реформи на децентралізацію управління галуззю [39].

Зауважимо, що в багатьох країнах під час реформування освіти поєднувалися різні підходи до децентралізації управління, наприклад, у США та Франції саме через розвиток освітніх округів та приватних шкіл, у Данії, Німеччині, Фінляндії, Швеції – державних, приватних та автономних навчальних закладів, у Польщі – комунальні, приватні та державні (корпоративні) школи тощо.

Так само, поєднуючи розвиток громадської освіти, автономію навчальних закладів, приватної освіти та освітніх округів, запроваджується децентралізація управління освітою в Україні. За останні роки в країні прийнято низку важливих законів, які надають реальні можливості для децентралізації управління галуззю.

Однак якщо відповідно до п. 13 ст. 44 ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» ради району висувають повноваження щодо розвитку усіх видів освіти відповідним місцевим державним адміністраціям, то об'єднані територіальні громади опікуються освітніми питаннями самостійно [15].

Більше того, відповідно до ч. 2 ст. 25 ЗУ «Про освіту», рада ОТГ як засновник має керувати навчальними закладами безпосередньо сама або уповноважити відповідну особу (як фізичну, так і юридичну). Крім того, у згаданій ст. 66 не згадується про обов'язок створення органу управління освітою (на відміну від попереднього Закону про освіту, де це прямо вказувалося у статті

14). Це дає широкі можливості для створення ефективної системи управління освітою в ОТГ. Про освіту в громадах можуть опікуватися як безпосередньо ради, так і створені ними органи управління (управління, відділи, сектори тощо), у тому числі спільно кількома ОТГ, а також окремими уповноваженими особами, зокрема посадовими особами місцевого самоврядування тощо [18].

Насамперед, на нашу думку, реформування державного управління загальною середньою освітою має відбуватися шляхом реалізації конкретних дій. Саме тому виникає потреба у розробці, затвердженні та реалізації Концепції реформування управління загальною середньою освітою в Україні.

Чітке визначення завдань, заходів, термінів виконання та відповідальних виконавців, на нашу думку, сприятиме системному та ґрунтовному підходу до реформування державного управління загальною середньою освітою. Це дозволить максимально акумулювати ресурси всіх органів державної влади, забезпечити поєднання зусиль, координацію та співпрацю у визначенні ефективних шляхів вирішення нагальних проблем.

Однією з головних проблем, яка потребує негайного вирішення, є проблема фінансування вищої освіти, про яку, до речі, йдеться в нормативних актах.

Порівняно з європейськими країнами Україна входить у десятку країн з найвищим рівнем державних інвестицій у надзвичайні ситуації. Проте їх неадекватність свідчить про неефективність існуючої моделі державного фінансування загальної середньої освіти.

Реформа системи управління, зумовлена реалізацією в державі стратегії децентралізації, потребує змін у стратегії адміністративної реформи в Україні, що пов'язано з адаптацією української системи до європейських стандартів управління та ратифікацією європейської Угоди про асоціацію [9].

Європейська модель державного управління для України потребує зміни основних завдань:

цілі, ролі, функції, процедури діяльності, структура повноважень;

децентралізація влади з відповідним розподілом прав та обов'язків між органами виконавчої влади та навчальним закладом;
підвищення якості діяльності за рахунок використання новітніх інформаційних технологій, системи державної служби;
розвиток інноваційних соціально-гуманітарних аспектів менеджменту;
прийняття відповідної законодавчої та нормативної бази;
впровадження інструментів сталого економічного розвитку, спрямованих на забезпечення добробуту населення;
відновлення довіри населення до влади;
забезпечення взаємодії влади та інститутів громадянського суспільства [10].

Досвід європейських країн щодо модернізації управління доводить, що досягнення ефективності таких реформ можливе лише шляхом розробки концептуальних засад реформування державного управління, які виконують всі вимоги щодо сучасності та пріоритетах суспільного розвитку у відповідності до усталеного розвитку.

Початковими концепціями зміни акцентів такої реформи є:

невтручання органів виконавчої влади у життєво важливу сферу життя громадськості;
заміна напрямку органів муніципальної влади з адміністративної на службову з дотриманням принципу верховенства права;
регулювання важелів впливу на суспільно важливі для органів виконавчої влади процеси, коли це необхідно та виправдано.

На нашу думку, реформуванню системи управління має передувати створення дієвих механізмів державного управління, що дає можливість запровадити нові ефективні моделі управління, створити раціональну та стабільну систему загальної середньої освіти, ефективний розподіл функцій та повноваження між органами державної влади щодо управління якістю та надання адміністративних послуг громадянам, забезпечення розвитку вищих закладів освіти, створення професійної, політично нейтральної, відповідальної

та авторитетної державної служби та зміцнення партнерських відносин між державою та громадянами.

Суттєвою перевагою реформування системи управління загальною середньою освітою в Україні є методологія соціально-організаційного проектування, яка дозволяє управлінню загальною середньою освітою ефективніше виконувати аналітичні, організаційно-управлінські та дорадчі функції. Ця методологія сприятиме комплексному розв'язанню існуючих проблем та забезпечить створення єдиної системи реформування державного управління в системі загальної середньої освіти, яка має надходити від центральних органів влади шляхом розробки стратегії та втілюватися регіональними органами державної влади шляхом досягнення цілей та цілі цієї стратегії.

Суть соціально-організаційного проектування полягає в науково-теоретичному обґрунтуванні можливості внесення цілеспрямованих організаційних змін у соціальні системи та соціальні інститути, що використовується при вирішенні конкретних управлінських завдань. Його зміст також полягає у розвитку таких організаційних елементів і відносин у створеній (модельованій) системі, при реалізації яких отримане організаційне ціле характеризувалося б високою надійністю, стабільністю та економічністю.

Процес децентралізації передбачає делегування прав в управлінні місцевими органами виконавчої влади, потрібно збільшити діапазон повноважень муніципальних органів відповідної виконавчої влади в керуванні закладами шкільної освіти, наділити їх більшою самостійністю в різних аспектах питань та організаційних моментів відповідно для кращої освітньої потреби [21].

Відсутність надійних механізмів реалізації проголошених державою пріоритетів і намірів; Недостатнє фінансування модернізації освіти та управління нею, що забезпечують мобілізацію коштів до бюджету галузі від установ, підприємств, населення, їх ефективне використання, доступність і якість усіх освітніх послуг [25].

Педагогічна система кожного навчального закладу є складною, оскільки має багато компонентів, зв'язків між ними, характеризується наявністю кількох процесів і описується багатьма критеріями та показниками. Таким чином, можна сказати, що сукупність усіх складових державного управління загальною середньою освітою регіону являє собою ціле, тобто систему. Взаємодія всіх компонентів забезпечує, насамперед, реалізацію конституційного права громадян на освіту. Цей критерій є найбільш значущим і визначальним для оцінки ефективності системи управління загальною середньою освітою в регіоні. Очевидно, що цей критерій може бути лише відносним показником, оскільки ситуація в різних регіонах країни дуже неоднорідна.

З методологічної точки зору, оцінка ефективності системи державного управління має ґрунтуватися на певних критеріях, які визначають ефективність цієї системи. У наукових працях цьому питанню приділяється значна увага.

Проблема виникає не з розумінням ефективності системи державного управління, яку можна оцінити шляхом порівняння позитивних соціальних результатів і витрат на їх досягнення, а з визначенням розміру складових цієї формули ефективності – позитивних соціальних результатів і витрати. Це можна пояснити тим, що не всі позитивні соціальні результати є безпосереднім досягненням суб'єктів управління, що зумовлює необхідність врахування активної ролі керованих об'єктів у аналізі, а також нерозривності між державним управлінням та управління державним управлінням. З огляду на викладене, думка Г. Атаманчука про недоцільність пошуку універсального критерію ефективності управління, мабуть, є правильною, натомість слід використовувати декілька критеріїв ефективності системи органів державного управління, використовуючи розвиток наукової теорії.

Внутрішню систему рекомендується формувати з урахуванням наступних етапів:

- ідентифікація компонентів внутрішньої системи;

- забезпечення функціонування компонентів внутрішньої системи;

самооцінка навчально-виховних та управлінських процесів навчального закладу (далі – самооцінка) для їх подальшого вдосконалення.

Визначені навчальним закладом складові внутрішньої системи, необхідні умови їх функціонування та розвитку, механізм самооцінювання відображені в тексті Положення про систему внутрішнього забезпечення якості загальної середньої освіти, яке затверджує навчальний заклад.

Рекомендується створити робочу групу для забезпечення всебічного розгляду питань щодо формування внутрішньої системи та колегіальної розробки Положення про внутрішню систему. До її складу мають входити не лише керівник навчального закладу та його заступники, інші вчителі, а й учні, батьки чи інші законні представники учнів, спеціалісти з питань загальної середньої освіти та управління, представники територіальної громади тощо.

Для формування внутрішньої системи важливо розвивати культуру педагогічного партнерства, необхідно налагодити співпрацю вчителя та учнів, їх батьків, а також громадськості (за потреби).

Важливо враховувати тип навчального закладу, його місцезнаходження, особливості учнівського та педагогічного складу, рівень освіти, на якому працює навчальний заклад, інші особливості його діяльності [27].

Лише нова система управління може сформувати нову культуру якості шкільної освіти.

Одним із шляхів підвищення якості системи управління освітою в закладах загальної середньої освіти є:

- проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти новоствореною Державною інспекцією навчальних закладів України;
- надання інспекцією рекомендацій ЗЗСО;
- відповідно до висновків експертизи затвердження Державною інспекцією навчальних закладів України освітніх програм (крім типових);
- здійснення контролю якості освітньої діяльності та якості освіти у встановленому законодавством порядку;

акредитація громадських професійних об'єднань та інших юридичних осіб, які самостійно оцінюють якість освіти та освітньої діяльності закладів освіти, ведення їх реєстру;

- у межах повноважень, передбачених законом, здійснення державного нагляду (контролю) навчальних закладів за дотриманням відповідних норм та законів [46].

Самооцінка повинна мотивувати і сприяти саморозвитку. Щоб самооцінка дійсно працювала як інструмент розвитку та партнерства, а не як вплив, необхідно за кожним критерієм пропонувати шляхи її досягнення. Методичний центр має бути не «керівником», а працювати зі школою як партнер, виконувати розроблений план і разом зі школою відповідати за результат. Немає аудиту, лише робочий процес.

Перед побудовою внутрішньошкільної системи забезпечення якості та формуванням нової культури якості шкільної освіти необхідно:

замінити відношення громадськості щодо освіти, яка є системою та вона буде складатися з цінностей, яка за будь-якої влади буде фінансуватися відповідно до потреб;

необхідно стандартизувати не лише зміст освіти та зробити його диференційованим та доступним, а й освітні моделі як систему організації освітнього процесу;

якісна освіта неможлива без добре підготовленого вчителя, який володіє знаннями психології та є спеціалістом свого предмету.

Впровадження управління якістю передбачає перенесення акценту від контролю до самоконтролю. Відповідно до другого(самоконтролю) об'єктами такого освітнього середовища та навчальний процес (застосовується моніторинг – системний, безперервний, науково обґрунтований та стандартизований (критерії, показники, процедури тощо) контроль та внутрішня система забезпечення якості освіти (застосовується внутрішній аудит).).

Сьогодні існують прототипи наступних інструментів:

онлайн-швидка оцінка набору параметрів (вимог, критеріїв, показників);
планування заходів щодо вдосконалення школи.

Безсумнівно, накопичення кількісної інформації про діяльність школи має поєднуватися з наступним слушним тлумаченням (необхідно розробити відповідні інструменти) та безпосереднім спостереженням в які покладено відповідні вказівки. Всі елементи повинні мати оцінку і бути надійними та придатними для використання в будь-якій школі. Тобто необхідно запропонувати такі інструменти оцінювання, які при комбінованому використанні можуть показати перспективи розвитку школи та допомогти обрати шлях до успіху.

Сучасні засоби, форми та методи оцінювання, критерії оцінювання мають орієнтуватися на результати внутрішньої перевірки результатів освітньої діяльності ЗЗСО – чітко сформульовані, зрозумілі для ознайомлення на сайті школи. Інформація про показники має бути повністю прозорою, вільно доступною для будь-кого та періодично оновлюватися. Зворотній зв'язок надають самі учні, їхні батьки, випускники шкіл та громадські організації, які обов'язково публікують особисті коментарі на різноманітних платформах. Відповідно сфабрикувати результат самооцінки буде неможливо.

Такі інструменти мають базуватися на застосуванні формалізованих процедур цілепокладання, тобто набору стратегічного, тактичного та оперативного управління. При цьому місія, бачення та стратегія розвитку закладу мають бути встановлені на стратегічному рівні. На тактичному рівні ця стратегія підлягає декомпозиції на поточні завдання з визначенням відповідальних, обсягів та джерел ресурсів для їх реалізації. А на оперативному рівні плани безпосередньо реалізуються з можливістю коригувати хід подій.

По-перше, через освіту має формуватися потреба в практичній (само) оцінці та розумінні корисності такого підходу.

Не може бути шаблону. Кожна школа розвивається по-своєму, адже кожен навчальний заклад має свою визначену структуру, свій персонал, різні погляди

на адміністрацію та потреби учнів. Звичайно, мають бути певні критерії, які держава висуває для школи, але їх не повинно бути багато. Не потрібно ні з ким порівнювати себе, щоб отримати результат.

Є така можливість для освітніх закладів виконання державного стандарту, виконання освітніх програм, відповідність освітньої діяльності типу закладу. Однак існують певні умови, за яких установа не може виконувати свої зобов'язання, і це необхідно враховувати. Безперечно, до оцінювання мають бути залучені всі учасники навчально-виховного процесу.

Треба уважно переглянути методи збору інформації, тут є «слабке місце». При проведенні опитування необхідно правильно визначити референтну групу (батьки, деякі учні та вчителі не знають, не пам'ятають, не цікавляться діяльністю установи) . Слід зазначити, що питання системи управління якістю освіти в системі загальної середньої освіти є актуальним і потребує постійного вдосконалення. Тому на даний момент дане дослідження не вичерпує себе, а має на меті подальше вивчення цієї проблеми.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Отже, з вище сказаного та дослідження можна зробити наступні висновки:

Держава визначила стратегічні напрями управління освітою та його державно-громадський аспект, ухвалила низку важливих документів, у яких наголошується на постійному сприянні децентралізованому управлінню освітою, залученню громадян до управління освітніми процесами, заохочення до реалізації його принципів у сфері управління освітою. школи, але лише деякі вони містять специфічні механізми взаємодії державних органів і громадськості.

Докорінно модернізуючи своє законодавство, використовуючи світовий досвід, Україна динамічно розвиває процеси децентралізації влади. В освіті це реалізується, зокрема, через розвиток автономії закладів, приватної освіти та освітніх округів. При цьому основним напрямком децентралізації в галузі є передача освіти до реформованих та дієздатних об'єднаних територіальних громад, що стало можливим у зв'язку із запровадженням адміністративно-територіальної реформи та новим Законом України «Про освіту». Такий підхід сприяє активізації місцевих громад щодо вдосконалення освітніх систем на своїй території, що, на нашу думку, сприятиме розвитку освіти в країні в цілому. І хоча ще багато невирішених проблем, позитивні тенденції дають підстави сподіватися на успішне реформування освітньої галузі.

Якість освітньої діяльності в закладі загальної середньої освіти визначає рівень організації, забезпечення та здійснення освітнього процесу в ЗЗСО, який відповідає стандартам національної освіти, забезпечує здобуття якісної загальної середньої освіти на всіх рівнях освіти і сприяє отриманню нових знань. Якість освіти як сукупність характеристик освітнього процесу включає, серед іншого, певний рівень знань і умінь, розумового, фізичного та морального розвитку, якого досягли випускники навчального закладу відповідно до намічених цілей навчання і виховання.

Від професіоналізму керівника залежить якість освіти учнів, компетентність вчителя, партнерство з громадою, всебічний процвітання школи.

Від підвищення професійної компетентності керівника освітнього закладу безпосередньо залежить результат діяльності учнів та підвищення кваліфікації педагогів, тому протягом усього періоду діяльності необхідно приділяти велику увагу вдосконаленню професійної майстерності та самонавчанню.

Місія формування нової культури якісної шкільної освіти може бути можливою лише за умови формування у педагогічної спільноти розуміння того, що заклад освіти – це організація, яка навчається, дає своїм учасникам можливість розвитку особистості, відкрита до нових ідей і тенденцій, може адаптується до умов роботи, що змінюються, і постійно перевіряє досвід, відкритий до зворотного зв'язку. Елементи самостійного оцінювання не мають бути лише формальністю, а повинні давати відповіді на проблемні місця в роботі закладів освіти та стати основою для майбутні зміни на краще.

Для самооцінки варто відзначити механізм онлайн-анкетування з використанням гугл-форм, а також мобільних додатків Mentimeter або Poll Everywhere. Форми Google полегшують обробку даних опитування та їх візуалізацію. Існуючі показники не чітко описують ситуацію з урахуванням групових занять, а також залучення учнів до формування планів закладу освіти.

Існуюча система управління освітою не передбачає використання в освіті сучасних систем оцінювання. Вона психічно інша. Він базується на авторитарному підході та кон'юнктурних підходах лідера, який орієнтується на актуальні реалії та примхи місцевої влади. Відповідно до системи управління, яка на даний момент є застаріла, тому отримати можливість для формування нової внутрішньої системи освіти, яка була б якісною, неможливо. Для формування нової культури якісної шкільної освіти потрібен новий тип керівника закладу освіти і до нього необхідно підготуватися. Стара система намагатиметься використовувати нові підходи в зрозумілому для неї напрямку – формальна реалізація, гонитва за кількісними показниками.

Для забезпечення всебічного розгляду питань щодо формування внутрішньої системи та колегіальної розробки Положення про внутрішню

систему рекомендується створити робочу групу. Для формування внутрішньої системи важливо розвивати культуру педагогічного партнерства, необхідно налагодити співпрацю вчителя та учнів, їхніх батьків та громадськості. Важливо враховувати тип навчального закладу, його місцезнаходження, особливості учнівського та педагогічного колективу, рівень освіти, на якому працює заклад освіти, інші особливості його діяльності. Новоствореною Державною інспекцією навчальних закладів України доцільно провести інституційний аудит закладів загальної середньої освіти; надання інспекцією рекомендацій ЗЗСО; відповідно до висновків експертизи затвердження Державною інспекцією закладів освіти України освітніх програм (крім типових); здійснення контролю якості освітньої діяльності та якості освіти у встановленому законодавством порядку; акредитація громадських професійних об'єднань та інших юридичних осіб, відповідно, яких виконують оцінювання (незалежне) якості освіти, ведення їх реєстру; у межах повноважень, передбачених законом, здійснення державного нагляду (контролю) закладів освіти за дотриманням законодавчих норм; відповідно до доручень муніципальних органів в сфері науки та освіти здійснювати контроль за дотриманням вимог щодо організації зовнішнього незалежного оцінювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андросчук А. Г. Освіта у країнах європейської спільноти: структура і управління / А. Г. Андросчук // Проблеми науки. – 2000. – № 8. – С. 54–60; № 9. – С. 55
2. Анненкова І. П. Критерії і показники якості освіти у ВНЗ. Електронний ресурс] – Режим доступу: http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/8_2011/1.Pdf.
3. Бабельчук О. І. Система управління середньою освітою в сучасній українській державі / О. І. Бабельчук // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2015. – № 42. – С. 51–57.
4. Байкова О. М. Концептуальные основы государственной политики в области образования и экономические границы его коммерциализации / О. М. Байкова // Экономика образования. – 2007. – № 1. – С. 98–110.
5. Бесчастний В. М. Розвиток інформаційного суспільства як позитивний чинник впливу на якість управління вітчизняною освітою [Електронний ресурс] / В. М. Бесчастний // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2009. – № 4. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.Ua>
6. Вакарчук І. О. Пріоритетні питання державної політики: тези виступу міністра освіти і науки України І. О. Вакарчука на засіданні Кабінету Міністрів України 23 квітня 2008 р./ І. О. Вакарчук // Освіта. – 2008. – 23–30 квітня (№ 17). – С. 2
7. Волков О. І. Системи якості вищих навчальних закладів: теорія і практика. / О. І. Волков. – Київ: Наукова думка, 2006. – 289 с.
8. Глобалізація в соціологічному вимірі. – К.: Інститут соціології НАН України 2011. – 318 с.
9. Гриневич Л. Тенденції децентралізації управління базовою освітою в сучасній Польщі / Л. Гриневич [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dissert.com.ua/ytent/36482.Html>

10. Державне управління та державна служба: словник-довідник / уклад. О. Ю. Оболенський. – К.: КНЕУ, 2005. – 480 с.
11. Децентралізація та регіоналізація освіти: проект // Трансформація Української освіти в контексті Європейської інтеграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://v.icps.kiev.ua/files/artikles/34/89/transformation_ukr.
12. Деякі питання Державної служби якості освіти України: постанова Кабінету Міністрів України від 14.03.2018 р. № 168. Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2018-%D0%BF>.
13. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. – К.: НАДУ, 2011. – 748 с
14. Зайчук В. О. Управління якістю освіти як складова державної освітньої політики. / В. О. Зайчук // Педагогіка і психологія. – 2009. – № 1. – С. 56–78.
15. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
16. Закон України «Про освіту». Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
17. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020. Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>.
18. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>
19. Кондратенко Л. О. Психологія первинної шкільної неуспішності. / Л. О. Кондратенко. – Чернігів: Десна Поліграф, 2017. – 488 с.
20. Коронавірус та освіта: аналіз проблем і наслідків пандемії. Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://cedos.org.ua/researches/koronavirus-ta-osvita-analiz-problem-i-naslidkiv-pandemii/>.

- 21.Курець В. Децентралізація фінансового управління загальноосвітніми школами України – нагальна проблема часу / В. Курець [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.confcontact.com/2009kach/kuresc.Htm
- 22.Лист Міністерства освіти і науки України від 18.05.2018 №2.2–1250 «Формувальне оцінювання учнів 1 класу». Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://osvita.gov.ua>.
- 23.Лукіна Т. О. Вимірювання й управління якістю освіти: навчально-методичні матеріали / Т. О. Лукіна. – К.: Експрес-об'ява. 2007. – 50 с.
- 24.МОН підбило підсумки роботи та поставило цілі на 2021 рік. Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://nim.media/articles/mon-pidbilo-pidsumki-roboti-ta-postavilo-tsili-na-2021-rik>
- 25.Набока М. Соціально-педагогічні засади управління освітою сільського району в сучасних умовах / М. Набока [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/Portal/soc_Gum/Gypkhdp/2008_16?138-140.Pdf
- 26.Наказ МОН України від 19 серпня 2016 року №1009 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 21.08.2013 № 1222». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.gov.ua>.
- 27.Наказ МОН України від 30.11.2020 року № 1480 «Про затвердження Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/77685/
- 28.Наказ МОН України від 09.02.2018 р. № 118 «Про проведення першого циклу моніторингового дослідження стану сформованості читацької та математичної компетентностей випускників початкової школи». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-provedennya-pershogo-ciklu-monitoringovogo-doslidzhennya-stanu->

sformovanosti-chitackoyi-ta-matematichnoyi-kompetentnostej-vipusknikov-pochatkovoyi-shkoli.

29. Наказ МОН України від 19.04.2017 р. № 612 «Про проведення в 2017 році пілотного етапу загальнодержавного моніторингового дослідження якості початкової освіти». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/v0612729-17/sp:max25?sp=:max25&lang=uk>.
30. Наказ МОН України від 23.10.2017 р. № 1404 «Про проведення в 2017 році II пілотного етапу загальнодержавного моніторингового дослідження якості початкової освіти». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.test-center.od.ua/files/Nakazu/nakaz_1404.pdf.
31. Наказ МОН України від 29.12.2016 р. № 1693 «Про проведення загальнодержавного моніторингового дослідження якості початкової освіти «Стан сформованості читацької та математичної компетентностей випускників початкової школи загальноосвітніх навчальних закладів 2017 року». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-74AEFFAEFA8B9/list-d4a04af326>.
32. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року від 25.06.2013 р. №344 / 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
33. Ногас Н. Державна політика у галузі освіти України: сутність та зміст / Н. Ногас // Актуальні проблеми правознавства. – Тернопіль, 2020. – №1. – С. 87–95
34. Пастовенський О. В. Наукові основи громадсько-державного управління загальною середньою освітою в регіоні: [монографія] / О. В. Пастовенський. – Житомир: ПП «Рута», 2014. – 400 с.
35. Підсумки роботи уряду: основні досягнення Міністерства освіти і науки України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/pidsumki-roku-roboti-uryadu-osnovni-dosyagnennya-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini>.

36. Порядок проведення інституційного аудиту закладів загальної середньої освіти, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 09 січня 2019 року № 17, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 12 березня 2019 року за № 250 / 33221. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://osvita.gov.ua>.
37. Постанова КМУ від 16 жовтня 2014 р. № 630 «Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF#Text>
38. Приходченко Л. Л. Забезпечення ефективності державного управління на засадах демократичного врядування: автореф. дис.... д-ра наук з держ. упр.: 25.00.02. / Л. Л. Проходченко. – Запоріжжя, 2010. – 36 с.
39. Реформа освіти в Польщі: що зміниться у 2017–2018 навчальному році? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://monitorpress.info/ua/categories/polshcha/19986-reforma-osvity-v-polshchi-shchozminytsia-u-2017-2018-navchalnomu-rotsi>.
40. Розвиток освітньої системи: європейський вектор: матеріали II Міжнародної науково-методичної конференції. – Х.: ФОП Панов А. М., 2019. – 196 с.
41. Розподіл відповідальності в системі управління освітою: аналіт. зап. [Електронний ресурс] // Matra-Ukraine 2002–2004. – Режим доступу: www.istc.biz.office
42. Розпорядження Кабінету Міністрів України №988-р від 14.12.2016 «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://base.kristti.com.ua/?p=1872>
43. Савченко О. Я. Якість початкової освіти: сутність і чинники впливу. / О. Я. Савченко // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки. – 2010. – № 128. – С. 36–50.
44. Тицька Я. О. Державна політика у сфері освіти: правовий аспект. / Я. О. Тицька // Прикарпатський юридичний вісник. – 2018. – № 2. – С. 55–60.

45. Фурсенко А. О реализации приоритетных национальных проектов в сфере образования: [докл. на заседании Коллегии М-ва образования и науки РФ] / А. Фурсенко // Alma mater: вестник высшей школы. – 2006. – № 1. – С. 21–24
46. Харченко Н. Стратегія якості як основа освітньої політики. Директор школи. Шкільний світ. 2018. №2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.ua.com/2018/04/63688>.

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

РЕФЕРАТ
ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
на тему:
РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ОСВІТИ

Студентки 2 курсу, 5М групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

(підпис студента)

Литвин
Наталії
Юріївни

Науковий керівник
док. екон. наук,
доцент

(підпис керівника)

Новікова
Наталя
Леонідівна

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,
доцент

(підпис гаранта)

Дьяченко
Ольга
Володимирівна

Київ 2021

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, додатків, списку використаних джерел (46 найменувань).

Основний зміст роботи викладено на 66 сторінках комп'ютерного тексту.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретичних засад реалізації державної політики в сфері освіти та розробка рекомендацій щодо її вдосконалення в Україні.

Для розкриття мети дипломної роботи нами вирішені наступні задачі:

- дослідити сутність та цілі державної політики в сфері освіти;
- вивчити нормативно-правове забезпечення державної політики в сфері освіти України;
- проаналізувати сучасний стан формування та реалізації державної політики в сфері освіти в Україні;
- охарактеризувати моніторинг та оцінювання результатів діяльності Міністерства освіти і науки України щодо реалізації державної політики в сфері освіти;
- обґрунтувати імплементацію світового досвіду реалізації державної політики в сфері освіти в Україні;
- розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення реалізації державної політики в сфері освіти України.

Об'єктом дослідження є процес реалізації державної політики в сфері освіти.

Предметом дослідження є теоретичні та прикладні аспекти реалізації державної політики в сфері освіти.

В ході дослідження автором дипломної роботи було використано наступні методи дослідження: діалектичний метод наукового пізнання та загальнонаукові методи: логіко-порівняльний аналіз (для виявлення особливостей державної політики в сфері освіти України в умовах децентралізації); системний аналіз (формулювати цілісне уявлення про шляхи вдосконалення державної політики в сфері освіти України на регіональному рівні); аналіз і синтез (для визначення поняття «державна політика в сфері освіти»).

В розділі 1 «Теоретичні засади дослідження державної політики в сфері освіти» – проведений теоретичний аналіз поняття та цілей державної політики в сфері освіти. В розділі також в повному обсязі проаналізоване нормативно-правове забезпечення державної політики в сфері освіти України.

В розділі 2 «Аналіз формування та реалізації державної політики в сфері освіти в Україні» – автором проведений аналіз сучасного стану формування та реалізації державної політики в сфері освіти в Україні. В розділі проаналізовано моніторинг та оцінювання результатів діяльності Міністерства освіти і науки України щодо реалізації державної політики в сфері освіти.

В розділі 3 «Шляхи удосконалення реалізації державної політики в сфері освіти в Україні» – проведено аналіз імплементації світового досвіду реалізації державної політики в сфері освіти в Україні та розроблено рекомендації щодо вдосконалення реалізації державної політики в сфері освіти України.

Практична цінність роботи полягає в наявності теоретичного матеріалу з

дослідження, що виключається серед іншого в процесі пошуку інформації за темою, та при систематизації матеріалу наукового напрямку. Дослідження має більш глибокий ступінь аналізу досліджуваної області, засноване на попередніх дослідженнях вчених, дисертатів і дослідників. Полягає в тому, що узагальнений досвід управління системою освіти в умовах децентралізації, отримані теоретичні та емпіричні дані дозволили зробити висновок про рекомендації, покликані сприяти розвитку Нової української школи з урахуванням сучасних тенденцій у європейському освітньому просторі.

АНОТАЦІЯ

Литвин Наталії Юріївни

Реалізація державної політики в сфері освіти

У випускній кваліфікаційній роботі на основі міжнародних рейтингів та даних вітчизняної статистики аспекти національної політики у сфері освіти з урахуванням нормативно-правових актів, досліджено основні тренди цифровізації в сфері освіти, розглянуто сучасний стан формування та реалізації державної політики в сфері освіти в Україні та моніторинг та оцінювання результатів діяльності Міністерства освіти і науки України щодо реалізації державної політики в сфері освіти.

Проаналізовано періодизацію розвитку такої політики в Україні з моменту проголошення Незалежності України. Встановлено перелік суб'єктів реалізації державної політики у сфері освіти. Висвітлено питання та перспективи розвитку національної політики у сфері освіти, також запропоновано рекомендації щодо вдосконалення реалізації державної політики в сфері освіти України

Ключові слова: національна політика, національна політика, освіта, освітня політика, освітня стратегія.

SUMMARY

Lytvyn Natalia

Implementation of state policy in the field of education

In the final qualifying work on the basis of international rankings and national statistics data aspects of national education policy, taking into account regulations, studied the trends of digitalization in education, considered the current state of formation and implementation of state policy in education in Ukraine and monitoring and evaluation the results of the Ministry of Education and Science of Ukraine on the implementation of state policy in the field of education.

The periodization of the development of such a policy in Ukraine since the proclamation of Ukraine's independence is analyzed. The list of subjects of realization of the state policy in the field of education is established. Issues and prospects for the development of national policy in the field of education are highlighted, as well as recommendations for improving the implementation of state policy in the field of education in Ukraine.

Key words: national policy, national policy, education, educational policy, educational strategy.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

Повітрофлотський пр. 31, м. Київ, 03037, тел. (044) 241-55-80, факс (044) 248-32-65
E-mail: knuba_admin@ukr.net ; Web: <http://www.knuba.edu.ua>, код ЄДРПОУ 02070909

РЕЦЕНЗІЯ

на дипломну роботу рівня «Магістр»
студента 2 курсу 5М групи факультету економіки, менеджменту та права
Литвин Наталії Юріївни
зі спеціальності «Публічне управління та адміністрування»

Тема роботи: *«Реалізація державної політики в сфері освіти»*

Дипломна робота та її зміст відповідає завданню, сформульовані мета, об'єкт та предмет дослідження свідчать про актуальність теми – «Реалізація державної політики в сфері освіти».

Дипломний проект, поданий на рецензію, містить в собі 3 розділи.

В розділі 1 – «Теоретичні засади дослідження державної політики в сфері освіти» – проведений теоретичний аналіз поняття та цілей державної політики в сфері освіти. В розділі також в повному обсязі проаналізоване нормативно-правове забезпечення державної політики в сфері освіти України.

В розділі 2 – «Аналіз формування та реалізації державної політики в сфері освіти в Україні» – автором проведений аналіз сучасного стану формування та реалізації державної політики в сфері освіти в Україні. В розділі проаналізовано моніторинг та оцінювання результатів діяльності Міністерства освіти і науки України щодо реалізації державної політики в сфері освіти.

В розділі 3 – «Шляхи удосконалення реалізації державної політики в сфері освіти в Україні» – проведено аналіз імплементації світового досвіду реалізації державної політики в сфері освіти в Україні та розроблено рекомендації щодо вдосконалення реалізації державної політики в сфері освіти України.

В ході дослідження автором дипломної роботи було використано наступні методи дослідження: діалектичний метод наукового пізнання та загальнонаукові методи: логіко-порівняльний аналіз (для виявлення особливостей державної політики в сфері освіти України в умовах децентралізації); системний аналіз (формувати цілісне уявлення про шляхи вдосконалення державної політики в сфері освіти України на регіональному рівні); аналіз і синтез (для визначення поняття «державна політика в сфері освіти»).

Робота викладена науковою мовою, логічно й послідовно відбиває мету та поставлені в роботі завдання, пояснювальна записка відповідає стандартам до її оформлення.

В цілому, дипломна робота відповідає вимогам до дипломних робіт рівня «Магістр», заслуговує оцінку «відмінно», а її автор – на присвоєння кваліфікації «Магістр» за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування».

Проректор з наукової роботи та міжнародних зв'язків,
кандидат технічних наук

О.Ю. Ковальчук

Завідувачу кафедри публічного
управління та адміністрування
Новіковій Н.Л.

Заява

Я, Литвина Наталія Юріївна повідомляю, що за результатами здійснення самостійної перевірки з використанням програмно-технічних засобів у наданій випускній кваліфікаційній роботі на тему: «Реалізація державної політики в сфері освіти» не міститься елементів академічного плагіату. У випадках використання прямих запозичень з друкованих та електронних джерел, вказані відповідні посилання.

Робота для перевірки надається у друкованому та електронному варіантах. Електронна версія роботи ідентична з друкованою.

«8» 11 2021 року

 (підпис)

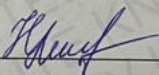
Згода

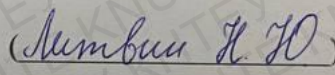
Я, Литвина Наталія Юріївна, цим засвідчую, що є автором випускної кваліфікаційної роботи на тему: «Реалізація державної політики в сфері освіти» несу повну відповідальність за достовірність, точність та повноту поданої у роботі інформації, жодна частина роботи не була скопійована, за винятком випадків, коли робиться належне підтвердження в присвоєнні. Я підтверджую, що у роботі не міститься державної таємниці або інформації для службового користування.

Цим засвідчую, що жодна частина цієї роботи не була опублікована мною раніше.

Я даю дозвіл на те, що моя робота буде направлена в інституційний депозитарій Київського національного торговельно-економічного університету і збережена в базі даних для майбутньої перевірки плагіату.

«25» 11 2021 року

Підпис

Прізвище, ініціали